

Mellan kudden och altaret

"Jag kan idag inte längre förstå mig själv som människa, som troende, som munk utan att dricka samtidigt ur flera traditionskällor. Det som förenar oss är alltid viktigare och mer ursprungligt än det som åtskiljer.", skriver Bernard Durel, dominikanbroder som initierar kristna i zeninspirerad meditation. Genom zen ger han möjlighet till en fördjupning av den inre tystnaden. I några föregångares efterföljd, som t ex Thomas Merton, den amerikanske trappistmunken som for till Asien för att söka en förnyelse av den monastiska traditionen, deltar han i dialogen mellan olika klostertraditioner. I dag är han övertygad om "att munkens kallelse fullbordas av ett bortom alla gränser."

Du är dominikan sedan 1964, och du är engagerad i zen. Kan du nämna under vilka omständigheter?

Under sommaren 1971, strax efter avslutandet av min utbildning som dominikan, sändes jag till Sverige, samtidigt som asiatiska traditionerna anlände till Europa ... Jag hade turen att befinna mig i en ekumenisk miljö, där man såg ett positivt tecken i detta. Man sade: "Vi måste möta dessa människor och se närmare på vad de erbjuder." På det sättet leddes jag in i att pröva mig fram i zenmeditation. Det som hade kunnat bli ett tillfälligt uppblossande intresse blev i och med det en del av mitt liv.

Vad har du funnit i detta?

Man måste sätta in det i 1970-talets sammanhang, en starkt sekulariserad tid i Sverige. Vi befann oss också i krisen efter Andra Vatikanconciliet när minst 80% av min generation dominikaner lämnade klosterlivet. Jag själv befann mig också i en storm. I grunden, utan att ha sökt det, fann jag i zenmeditationen en väg att följa, en väg bortom alla diskussioner av olika slag.

Ditt möte med Dürckheim, som praktiserade en västerländsk form av zen, blev en milstolpe på den här vägen?

Jag började mycket försiktigt med att läsa och möta några personer som hade känt Dürckheim. 1982 kunde jag själv stanna i Todtmoos i Schwartzwald, på Kroppsterapicentrum Leibterapizentrum), som han hade grundat och jag tillbringade där några veckor som blev avgörande för mig.

Dürckheim praktiserade zeninspirerad meditation?

Ja, han var själv inte buddhist och inte heller zenmästare, Från en lång vistelse i Japan hade han tagit med sig vissa element och översatt dem till västerländska förhållanden. Av ärlighet sade han: "jag leder in i ett arbete inspirerat av zen."

I fortsättningen har du träffat troende som försökt förbinda zentraditionen med den kristna traditionen. Vilka möten är det som särskilt utmärkt sig?

1983, efter 12 år i Sverige återvände jag till Frankrike och hade turen att bli placerad i Strasbourg. I Würzburg i norra Bayern fanns ett meditationscentrum lett och grundat av en tysk benediktinmunk, Willigis Jäger, och jag åkte ofta dit. Jäger hade tillbringat många år i Japan. Han praktiserade zenmeditation enligt sambo kyodanskolan, och hans anvisningar var utifrån denna zenskola med sittningar i tysthet, med den västerländska mystiken som bakgrund. Jag blev hans elev och engagerade mig i studier och fördjupning i den västerländska traditionen, i synnerhet Mäster Eckhart.

En annan viktig etapp i fördjupningen i zentraditionen, en resa till Japan....

I själva verket, 1990 blev jag inbjuden att ingå i en delegation med västerländska munkar och nunnor som åkte till Japan inom ramen för dialogen mellan olika klostertraditioner (MID). En delegation med västerländska munkar och nunnor bor några veckor på zenkloster och några år senare kommer buddhistiska munkar och nunnor från Japan till europeiska kloster.

Det är vid detta tillfälle som du träffade Fader Oshida, en japansk dominikan, ett möte som blev som en initiation för dig?

Det är absolut så att under de 40 dagar som jag befann mig i Japan var den mest värdefulla tiden den när jag levde med den japanske dominikanfadern Shigeto Oshida, vars kristna förnamn är Vincent. Han var en bro

mellan zentraditionen och den kristna traditionen. Han hade uppnått ett verklig syntes inom sig själv och levde samtidigt, utan att skada någon av dem, i de båda traditionerna. Dagarna tillsammans med honom blev höjdpunkten på min resa, båda ur meditations praktikens synvinkel och undervisningens.

Vad var det viktigaste som han förmedlade?

Denna enkelhet hos zen. Vi levde dagarna i stor enkelhet, i tystnad: arbete på fälten, mycket tid i sittningar, zazen, den tysta meditationen. Till och med de kristna tidebönerna, morgonbönen, eukarisitin vid eftermiddagens slut, var uppfyllda av den japanska kulturen: enkelhet, avkläddhet, intensiv Närvaro. Det är saker som man inte kan glömma. Det är mycket svårt att förmedla, men jag tror att i mitt liv blev denna vecka hos Fader Oshida hösten 1990 en vändpunkt.

Man frågade honom: "Varför praktiserar du, en katolsk präst, zazen?" Han svarade: "Jag äter ris med pinnar, det är allt." Det var en naturlig sak för honom.

Vad kännetecknade hans undervisning?

Han placerade sig aldrig på en debattnivå. Hans tanke var för övrigt att en stor del av det som ter sig som motsättningar, och kanske t o m motsättningen mellan kristna och buddhister, var abstraktioner, dvs befinner sig på den mentala nivån. Det var detta han vägrade att godta. Förresten, en av de reflexioner som ofta återkom när han talade om västerländskt synsätt, var denna: "vi befinner oss i medvetandets fångelse." Detta återkom på tusen olika sätt. Vi är, sade han, omgivna av abstraktioner, av saker som inte finns och som till slut skrämmer oss, som gör oss sömnlösa. Det är det stora hindret. Man kan inte leva utan abstraktioner, men snart lever vi enbart i dessa abstraktioner. Alltså kämpade han mot detta med en typisk zenpedagogik.

Vad är en typisk zenpedagogik?

Mästaren destabiliserar lärljungen för att få ut honom ut medvetandets fångelse. Man kallar det för att "rycka undan mattan"! Jesus själv använde sig hela tiden av det... Till exempel, till fariséerna som ställde frågor till honom sade han: " Vänta ett slag, jag skall ställer en fråga till er, och om ni svarar, då svarar jag också på er fråga!"

Länge uppfattade jag detta som något barnsligt, men det är denna pedagogik som får en person att falla ner mot marken och komma i kontakt med verkligheten ... dvs mot marken som hon sitter på.

Idag säger du: "Jag är en kristen som har mött Buddha"

Ja, det är Fader Oshida - min inspirationskälla - som säger så här: " *Jag är en buddhist som har mött Kristus.* " Från sin barndom ända till vuxen ålder var han en hängiven buddhist. Och på 40-talet mötte han Kristus. Senare begärde han att få bli döpt, han blev dominikan, katolsk präst och senare i livet sade han: "*Jag är en buddhist som har mött Kristus.*" Han sade inte: "*Jag var buddhist och nu är jag kristen.*" Jag själv kan använda en motsvarande utsaga: "*Jag är en kristen som har mött Buddha*". Låt oss säga att Buddha har korsat min väg. Jag begav mig till Japan 1990 och jag sögs snabbt och häftigt upp i den buddhistiska världen. Sedan dess är Buddha där någonstans i mitt blickfång. Hans undervisning följer mig. Där vaknar nya aspekter av min egna kristna tro.

Detta möte med Buddha, har det gjort det möjligt att betrakta Kristus med nya ögon?

Ja, så är det. I grunden är Siddharta Gautama som blev Buddha en människa som erfor Uppvaknandet, och som förstod att detta var möjligt för alla: "*vägen är öppen för alla, om vi går den*". Å andra sidan har vi i Kristus, och med profeterna, Gamla och Nya Testamentet, att göra med en uppenbarelse som äger rum i tid och rum, en uppenbarelse som Paulus beskriver i början av Korintierbrevet. Jag ser idag tydligare originaliteten och kraften i hans ord som så att säga sammanfattar hela Bibeln: "*Vi förkunnar ... det som inte ögat sett och inget öra hört och igen människa anat ...* "

Aldrig har Buddha sagt något sådant. Kristus uppenbarar detta i Faderns namn. Alltså, om detta är sant, har vi här inte två traditioner som befinner sig på samma plan och man kan då säga: "Jag är kristen och buddhist", precis som en del är kristna och filosofer. Den här parallellen med filosofin är ganska riktig. På ett sätt intar Buddha den plats i Asien som Platon intar i Västerlandet. Det är helt visst så att Platons filosofi har befruktat kristendomen under Kyrkans första sekler, och kyrkofädernas teologi föddes i detta möte mellan den bibliska och hebreiska Uppenbarelsen och den grekiska filosofin. Kanske håller något liknande på att utkristalliseras med Buddha. Vi är i början. Vi får inte glömma att detta möte skedde helt nyligen: 40 eller 50 år som mest för några pionjärer. Det kommer att behövas flera sekler för att det skall fullbordas.

Skillnaden, det tycks mig vara att Platons undervisning inte gällde ett levnadssätt, han befann sig snarare på idéplanet...

Ja. Men nutida studier har visat att den grekiska filosofin, som hos oss blivit ett ämne som man undervisar i, som förmedlas i skriven form och med ord, i början till och med hos Platon, var en hel livsstil:

Där fanns en akademi, som ett kloster. Se på Filon av Alexandria till exempel. Vi har förlorat allt detta.

Och när nu detta är sagt är det ändå större skillnader, det är sant. Kroppens betydelse, övningarna i buddhismen, och särskilt i zenbuddhismen, tar en mycket större plats än i den västerländska traditionen.

För dig kan alltså zen och den kristna vägen helt och hållet samexistera och smälta samman?

Jag använder allt oftare uttrycket korsbefruktning, där den buddhistiska traditionen ympas in och uppväcker, väcker på nytt saker som varit lite sovande i den kristna traditionen ...

Som fanns också: i den kristna traditionen fanns jesusbönen ...

Ja. Men som sagt är denna korsbefruktning aktuell också på andra områden. Det är inte första gången som en tradition ympas in i kristendomen, kommer och ger nya uttryckssätt, utan att den förvrids. Paulus sade: "*Man måste utskälja, behålla det som är bra och avvisa det som inte passar in*", och det är vad vi gör sedan 2000 år tillbaka. I dag är det bara en ny etapp, en ny dimension.

Vad kom då efter den grekiska filosofin?

I fråga om bön kan man nämna radbandet. Radbandet finns på annat håll, man upprepar en och samma fras medan fingrarna löper över radbandets kulor. Vi har detta i den katolska formen med Fader Vår och Var hälsad Maria. Buddisterna har det med 108 kulor som motsvarar de dygder som man vill uppnå. Muslimerna har samma sak med 99 kulor, Guds 99 namn, där det hundrade namnet förblir okänt. Radbandet är ett instrument som mänskligheten funnit för att uppnå koncentration. Varje tradition har gett den en form som motsvarar dess språk.

Alltså, enligt dig finns det en gemensam fond för alla traditioner?

Det finns en fond som rymmer alla möjligheter: det är människan själv. Jag lever i Skandinavien, jag har närmast mig kulturen där och det finns en stor teolog, den danske författaren Grundvig. Han uttrycker sig så här: "*Först människa, sedan kristen.*" - och fader Chenu, välkänd dominikan, bortgången för många år sedan, sade: "*Kristen, det är ett adjektiv.*"

Varför säger jag detta? Därför att före det att vi är kristna lyder vi under människans villkor, människan som har en kropp, som andas, som har lagar, som står upp, sätter sig ner ... Det hör till det mänskliga livet som sådant och traditionerna betonar det eller inte. Och om de betonar sättet att sitta på, gesten, radbandet, alla dessa mänskliga uttryck, om traditionerna betonar dem, så gör de det med sina specifika symboler. Om alltså en tradition glömt något så kommer en annan och betonar det. Så är det verkligen när det gäller kroppen. Se på en katolsk församling på 40, 50-talen. Man gjorde korstecknet, man knäföll och det var i stort sett allt. Idag finns det alltför många församlingar och grupper som tar denna dimension på allvar. Man är på väg att tillfriskna tror jag. Var är det då som händer? Jo, våra samtida gör yoga, aikido, zen, tai chi..... Det är inte en slump. Det är

för att ge kroppsligt uttryck åt den djupa upplevelsen. Och om de söker denna praktik på annat håll, så beror det på att Kyrkan, som borde visat på det - och som gjorde det ända till medeltiden - inte längre gör det eller knappt. Det är en del av diagnosen.

Man ser alltså hur en helt annan tradition kommer och väcker det som glömts bort hos oss. Durckheim citerar Mäster Eckhart: Man frågade Eckhart: "Varifrån kommer din vishet?" Han svarade "Från min övning att sitta stilla." Men Eckhart hade inget att göra med buddhismen som han var helt okunnig om. Han hade inget behov att ta emot från någon annanstans det som han redan hade. Vi, vi är handikappade, men man kan tillfriskna (kort skratt).

Vi kommer sakta fram till meditationen, som också har just namnet "stillasittande" ... För de flesta kristna omfattar meditation all den begrundande bön som föregår kontemplerationen. Vilken skillnad gör du mellan zenmeditationen och den kristna kontemplerationens väg?

Det finns en begreppsförvirring som verkar ha uppstått nyligen. Vi kan dra oss till minnes det mycket, mycket gamla traditionella medeltida monastiska bruket, och det är inget fel i det. I det personliga bönelivet fanns det tre stora etapper. Det låter bra på latin: "lectio, meditatio, contemplatio". I den första, lectio, lectio divina som nu kommer tillbaka, läser man Bibeln. Man läser en halv sida och man studerar den, kommer tillbaka till den, och det är redan en slags bön. Därefter förenklas det hela och man går in i meditation, Och om man då vill vara mer precis, kan man säga "meditation med objekt", för man har en liten text, någonting, ett stöd för meditationen. Sedan allteftersom blir man uttröttad på alla ord, alla våra mystiker beskriver detta, och man går mot "contemplatio", som betyder "skåda", men inte är att se ett objekt; i själva verket är det att skåda Gud, bortom allt, vad som än är.

Lectio, meditatio, contemplatio, det är så de kristna ser på saken. När de österländska meditationerna kom till oss på 60, 70-talen, tog man över ordet meditation. De österländska traditionerna är i allmänhet, men inte alltid, meditationer utan objekt, vilket vill säga att de snarast, vad gäller formen, ligger närmare kontemplerationen. För det handlar om att vara där, att inte tänka på något. ..

Om jag skall knyta ihop de båda, så har zenmeditationen hjälpt mig att fördjupa kontemplerationen, för det är materiellt sett samma form. Men det är inte nödvändigt: man kan sitta 10 000 år på sin kudde utan att för dens skull möta Kristus, detta är inte tillräckligt. Det krävs en uppenbarelse, som vi sade tidigare.

Men för den som har erfarenhet av zeninspirerad meditation och som finner kraft i den västerländska mystiken, i Mäster Eckharts sätt att kontempera, i Johannes av Korset, så stärks banden mellan dem allt fastare.

Det finns alltså ingen motsättning?

Det finns de som har svårigheter med detta som jag själv aldrig haft, för när jag mötter zen var jag knappt mer än 30 år gammal, jag var kristen sedan födseln om man kan säga så, jag var dominikan sedan sju eller åtta år. För mig blev det bara ett större djup.

Har denna praktik aldrig gjort att du ifrågasatt din kallelse?

Nej, tvärtom. Jag säger ibland, med hänsyn till de omständigheter som jag nyss skildrade, att om jag inte hade mött den zeninspirerade meditationen, så hade jag kanske inte kunnat fortsätta den väg som var min, att vara dominikan. Det är en hypotes som jag har. Man kan inte göra om sitt liv.

Men man måste ändå ärligt säga att det finns folk som haft en ganska vag tro och som mist den när de engagerade sig i zenmeditation. Man skulle behöva titta på detta i varje enskilt fall, men de var människor som kom någon annanstans ifrån än jag, som hade en sociologiskt bestämd tro eller en vag tro - i vart fall en skör tro. När de fick en erfarenhet som var starkare, så miste de tron. Man har sett detsamma vad gäller psykoanalysen också. Man säger: " Han har börjat i psykoanalys, han har mist tron." Jag skulle vilja se vilken tro han hade!

Han fick sina motiv klarlagda ...

Ja. Kanske avlägsnar de sig i slutet av analysen från den kristendom som de mottog i sin barndom, och sen möter jag dem tio år senare ... då ser jag dem läsa Evangeliet, de börjar titta sig runt i Kyrkan, därför att det till sist blivit förankrat i deras kroppar.

Man kan inte gärna undgå labyrinten, som Christiane Singer sade: gå omvägar, ta in på småvägar, besöka andra traditioner innan man återfinner sin egna ...

I vår tid kan man inte köpa hela paketet, göra som föregående generationer gjorde. Människor vill göra egna erfarenheter och reflektera över dem...

Just det, vad man kan förebrå den katolska hierarkin är att den vill förhindra en erfarenhet...

Frågan ställdes på samma sätt under reformationen. Man ville inte att var och en tog sin Bibel och läste den, tänkte ...

Det är samma sak med erfarenheten av Gud idag ...

Det är en brist på tillit. Och ordet "tillit" är samma ord som "tro". Det är vad jag sade nyss gällande fader Oshida. I västerlandet hör man hela tiden röster säga. "Se upp, gå inte ditåt! det är farligt, du kommer att förlora dig själv!" Det är verkligen ett uttryck för misstro, för brist på tro att den Helige Ande verkar i alla, att folk vandrar sin egen utstakade väg, följer sin erfarenhet. Vilket inte betyder att man inte skall vara vaken. I vår tid kan man inte köpa hela paketet, göra som föregående generationer gjorde. Människor vill göra egna erfarenheter och reflektera över dem ...

Om någon går vilse, kan man försöka hjälpa honom, det gör vi alla, men man får inte bygga Kyrkans liv på en brist på tro. Det är inte Jesu inställning. Jesus möter världen. De enda som han håller på avstånd, det är fariséerna, de som redan är illvilliga. Men alla de andra, han tar dem som de är, visar tillit till deras möjlighet att nå fram till sanningen. Det är hans inställning.

För att återkomma till den zeninspirerade meditationen, vad är det viktigaste? Först och främst att sitta? Är det också andningen?

Allt är oskiljbart, men om man bestämt sig för att engagera sig på den här vägen måste man praktisera regelbundet. Basövningen är det stilla sittandet, på en kudde, en bönepall, en stol och att lyssna på andningen och samtidigt släppa taget om sina tankar. Det är denna övning, utförd regelbundet som allteftersom omvandlar dig. Och under kurserna kan man dessutom göra parallella övningar av samma slag: meditativ gång, det praktiska arbetet med händerna, i tystnad. Det är inte bara en liten grej, det är, till slut, ett sätt att leva.

Nyckelordet som jag ännu inte uttalat, det är "uppmärksamhet", en kultur av uppmärksamhet. Det är inte alls i utkanten av vår tradition, för Simone Weil föreslog följande definition: "Synden, det är frånvaro av uppmärksamhet". Jag tror att om alltså Simone Weil hade rätt, så sammanfattade hon här hela Evangeliet. Att bli uppmärksam, det är uppgiften för det autentiska mänskliga livet.

Och det är desto mer brådskande idag, när livet är alltmer uppsplittrat...

Ja, där man är fångad i ytligheten, snabbheten, i att hela tiden göra klipp: Några sekunder av det här, några sekunder av det där. Detta är döden! Om det finns något gemensamt för alla andliga traditioner så är det maningen till uppmärksamhet, till det som buddhisterna i sina termer kallar för vaksamhet, att vakna. Man når inget utan uppmärksamheten.

Detta är den innersta kärnan?

Ja, och den finns i alla traditioner.

Detta att inte göra?

Ja, det är en av frukterna. I zen och tao kallar man det också Wu Wei, "icke-handlande", men det skulle vara bättre att översätta det med "icke-handlande handling", för det är ett ickehandlande som är en handling, i den betydelsen att om det är riktigt, på rätt ställe, om beslutet är ett moget beslut, så finns det en mängd situationer i livet där man måste avstå från att handla, och detta är den goda handlingen!

Det finns helt klart i hjärtat av den österländska traditionen, men om man tittar noga finner man det också i hjärtat av Evangeliet. Jesus kallar oss aldrig till att bli aktivister från morgon till kväll. Han, han var ganska lugn, och ibland säger jag för att provocera folk: "I själva verket var han mycket lat." Först under 30 år - om man betänker att han kommit för att frälsa världen - under 30 år gjorde han ingenting, han lever samma vardagsliv som de i hans omgivning, ganska "cool" som man numera säger. Sedan, under sina år i offentligheten förebrår man honom till och med att han i motsats till Johannes Döparen äter och dricker och tar det lugnt. Han var inte alls den aktivist som man gjort av honom senare! Det fanns alltså denna anda av icke-handlande hos honom.

Man skulle behöva att betrakta på nytt hela frågan om "shabbat", den bibliska termen som för fram detta icke-handlande. Utifrån mötet med zenbuddismen kan man titta på vad denna shabbat är för något, vilken som var Jesu attityd till shabbat, dess framhävande och den frihet som han utvecklar gentemot shabbat. Det är en av de saker som jag gjort och som varit en frukt av mötet med taoismens icke handlande.

I själva verket, det är som Kairos, att handla i det rätta ögonblicket, det som du belyste under den föregående kursen ...

Ja, det är detta. Den ena frågan leder till den andra om jag, i varje ögonblick har att förhålla mig till ett beslut, ett behov, en nöd: "Skall jag handla, är det rätt att handla, eller är det just nu rätt att inte handla?".

Där återfinns man frågan om Kairos, om den rätta stunden. Det är ingen abstrakt fråga:

Man måste alltid handla ... eller icke-handla. Och då lämnar vi moralen, där det bara finns en regel att tillämpa: man vet i förväg vad man bör göra.

Det är sant, det finns en första nivå av urskiljning, kring handlingens omständigheter, alla detaljer. Det blir aldrig en god handling eller den rätta stunden t ex för att döda någon. Men om man går in i detaljerna, så finns där denna fråga om den rätta stunden, Kairos, en av de två orden för att säga "tid". Det finns även Chronos, klocktiden: den som är gemensam för alla, objektiv, och så den rätta stunden.

Som Jesus uttryckte det: "Min stund är ännu inte kommen.."Före all relationell handling, gentemot ett barn, inför ett beslut som kommer att få konsekvenser, borde man ställa sig frågan om stunden. Inte bara: "Är denna handling god?" Är jag i stånd att utföra den?", men också "Är det den rätta stunden?", en fråga som i allmänhet blir avförd i västerlandet. ...

Hör inte denna historia om tid ihop med den intuitiva hjärnan och den analytiska, och i vidare bemärkelse med medvetandets olika nivåer?

Hos oss i västerlandet finns en medvetandets kult: vi såg det nyss angående fader Oshida: att ha precisa idéer,

tydliga. Människan är rikare utrustad än så ... Det är något som jag mött hos mystikerna. Det viktigaste, det är inte att vara "medveten", det är att handla riktigt. Det händer att man handlar spontant och efteråt säger man sig: " *Omständigheterna ... Någon kallade på mig just när det behövdes, och utan att riktigt veta hur man skall göra så gjorde jag det som var rätt. "*

Om detta skulle man kunna säga lite provokativt att det finns en dålig omedvetenhet, den som Jesus refererar till på korset när han säger: "*Fader, förlåt dem, ty de vet inte vad de gör*", men det finns också en god omedvetenhet: "*Åh Gud, jag har gjort det, jag hade ingen aning om det, men hade inte kunnat göra bättre*"

Det finns det faktum att man är omedveten, en omedvetenhet som kan vara ett ont, men också det motsatta, en överdriven nit att man måste vara helt medveten för att kunna agera.

Redan det franska ordet "conscience" är alltför univokt, det engelska är mer subtilt ...

Ja, på engelska är det vanligaste använda ordet för att säga att man är närvarande vid sig själv - man möter det i böcker av Thich Nhat Hanh - "awareness". som man i allmänhet översätter med "medveten". Men det är inte bra, för termen "medveten" är alltför cerebral. Man har också "mindfulness", själens totala öppning, som man kan kalla "fullt medvetande". Oss emellan, så är det inte en tillfällighet om ett cerebralt språk som det franska, och med det senaste seklernas traditioner tex med vår käre Descartes, som det andliga språket utarmats.

Vi skall komma tillbaka till dialogen mellan olika klostertraditioner. Är det så att enligt dig genomkorsar vår tids andliga erfarenheter en annan tradition för att sedan återvända till den egna traditionen? Är detta för dig en universell väg, att finns sin andliga vitalitet genom två eller flera religioner?

Jag skulle inte gå så långt, men när jag talar om det, så är det utifrån mitt eget liv och min väg och från andra vittnen som har en mycket rikare andlig erfarenhet än min. Och jag uppfattar det som en välsignelse.

Jag skulle säga två saker: det är en välsignelse med dessa traditioner som korsar varandra, detta uppvaknande som händer med min egen tradition i mötet med en annan. Och idag, på grund av globaliseringen, resor och äktenskap mellan makar från olika religioner, med faktum att vi är mer och mer uppblandade med varandra, så är det en kollektiv välsignelse, i betydelsen att sådana erfarenheter bara för 50 år sedan var reserverade för några resenärer, några missionärer och några till, en helt liten minoritet, Alexandra David-Neel och sådana människor. Idag är det möjligt överallt. Och om det som jag säger är sant, så måste man glädja sig över det. Om det i sig är en god sak att fler och fler materiellt sett kommer att ha denna möjlighet, då måste man gripa tillfället, och det är också en "Kairos" . Man måste gripa det, det vill säga i skolan och i Kyrkan, två institutioner där man borde utbilda barnen på ett annat sätt: i skolan hur man tar hand om mötet mellan skilda kulturer, i Kyrkan det mellanreligiösa. Man skulle behöva utrusta människor så att de inte lever detta som ett hot, som ett förräderi, som en kätter, som en olycka, men tvärtom som en välsignelse.

Jag, jag har upptäckt detta tack vara de mästare som jag talat om här, och jag ser det lite som min roll att när jag kan göra det, säga till människor: "Grip denna chans, utrusta er ... "

Så mycket mer som fundamentalism av olika slag visar ansiktet och som man snarare befinner sig i en tid av att vilja sluta sig kring sin egen identitet ...

Man måste se detta i ansiktet: i en första rörelse är den andra främst ett hot. Och då har man i ett slag detta svar i fundamentalism, som breder ut sig: man sluter sig inom sin tradition. Men, inom parentes, fundamentalister är de minst självsäkra av alla människor!

Man säger så inom dialogen mellan olika religioner. Denna dialog äger rum mellan övertygade människor som har mognat inom sin tradition. En god kristen kan engagera sig i en dialog med en god muslim. Men människor vars tro är ytlig och består av vanor man tillägnat sig inom familjen, som känner sig hotade, det är de som kommer att bli fundamentalister.

Denna tid kallar oss alltså till att utrusta oss för att möta detta på ett konstruktivt sätt, och göra det så att det blir till välsignelse och inte till förbannelse.

Förhålla oss till oss de kristna - bara tills helt nyligen sade vi: "*Utanför Kyrkan ingen frälsning!*". Det var det som upprepades ända till för ett tjugotal år sedan, och en del säger det fortfarande.

Om det alltså är så att jag kan möta min buddhistiske eller muslimske granne och säga: "*Han besitter rikedomar som kan göra mig till en bättre kristen om jag tar emot honom på ett rättvist sätt*", är det väl ändå inte ett enormt steg att ta!

Det är därför som jag inte dömer dem som knyter sig. Att plötsligt se påven omfamna Dalai lama vid Assisimötet 1986, det är ganska brutalt! Jag anspelar indirekt på det som hänt med Msg Lefevre. Jag förstår att man kan säga: "Denna kyrka är inte vår". Jag själv var förberedd, jag hade följt en väg. Man får alltså inte förakta dessa människor, men hjälpa dem att komma fram till den verkliga öppningen. Den som har mött rikedomerna i den andres tradition, genom resor, därför att han gift sig eller mött den andres tradition, han må hjälpa sina grannar genom att säga dem: "Nej, de är inte så elaka, jag känner dem, och de har tillfört mig mycket."

För att återkomma till dialogen mellan olika klostertraditioner, Raymond Panikkar sade: "För att vara munk eller nunna, så måste man vara interreligiös eller t o m intrareligiös" - är det också din uppfattning?

Ja, det vill säga, om jag nu kan ta upp betydelsen av de båda orden, "interreligiös" betecknar mötet mellan människor som lever i olika traditioner. Den intrareligiösa dialogen som är helt ny, kommer, tror jag, att alltmer utveckla sig. Men i båda fallen är utgångspunkten för dialogen en erfarenhet man delar med den andra.

Det är den goda sidan, välsignelsen, därför är vi alltfler att ha del i det interreligiösa konkreta villkor: barn ur blandade äktenskap, människor som lever i olika traditioner. "Intrareligiös" syftar då på en person som i sitt liv ger plats åt två olika traditioner. Ett litet barn i Frankrike idag, i vilken skola som helst, har muslimska och buddhistiska kompisar. Om jag mötte, under hela min skolgång, inklusive högskolestudierna, en enda protestant, så var det allt! Vi lever i en annan värld, det är bara det att vi inte är utrustade att ta hand om den.

Kommer dialogen mellan olika klostertraditioner att utvecklas? Eller är det ännu några privilegierade som lever den?

Det går sakta framåt. Man måste erkänna att det fortfarande finns betänksamma munkar och nunnor. Men det är ändå en officiell dialog. Det är Vatikanen, Kyrkans centrala institution, som på 70-talet sade "Sätt igång". Vi firade 25-årsdagen av detta för två år sedan. Alla de som deltagit i dialogen kunde skicka sitt vittnesmål om vilken frukt detta inneburit för dem, tio, tjugio år efteråt. Det är alltså något som går framåt, som nu är 25 år gammalt, statistiskt sett i marginalen, men som avancerar.

Intervju av Bernard Durel op

Gjordes av Martine Perrin i klostret Bec Hellouin 2005